

Asia: VN/4400/2021

Arviomuistio julkisen hallinnon tietojärjestelmiä koskevan sääntelyn kehittämistarpeista

Lausuntonne arviomuistiosta

1. Kommenttinne arviomuistiossa tehdystä nykytilan kuvauksesta

Muistio on pitkä ja vaikka nykytila on näkemyksemme mukaan kuvattu varsin kattavasti ja pidämme tehtyjä havaintoja oikeina. Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että saavutettavuutta koskeva sääntely jää muistiossa yleisluonteisen viittauksen varaan.

2. Kommenttinne tietojärjestelmistä sääntelykohteena

-

3. Millaisia yleisiä vaatimuksia tietojärjestelmien toiminnallisuuksille pitäisi lainsäädännöllä asettaa?

Yhdymme työryhmän näkemykseen ja haluamme korostaa, että tiedonhallintalaissa tulisi säätää varautumiseen liittyvistä vaatimuksista. Havainto on ehdottoman tärkeä!

4. Millaisia olennaisia teknisiä vaatimuksia hallintoasioita käsitteleville tietojärjestelmille pitäisi lainsäädännöllä säätää?

Salassa pidettävien tietojen siirtämiseen tietoverkossa tulisi olla yksiselitteiset ja ajan tasalla olevat Traficomien ohjeet. Nykytilanne aiheuttaa sen, että valtion virastot- ja laitokset tekevät toisistaan poikkeavia linjauksia. Tämä aiheuttaa merkittävän ongelman mm. kiinteistötietojen hallintaan erilaisissa tietojärjestelmissä.

5. Millaisia vaatimuksia, kuten dokumentointivaatimuksia, tietojärjestelmien kehittämiseksi pitäisi lainsäädännöllä säätää?

-

6. Miten lainsäädännöllä tulisi varmistua virkavastuun toteutumisesta ja kohdistumisesta, mitä tulee tietojärjestelmien kehittämiseen, käyttöönottoon ja käyttöön, sekä tietovarantojen käyttöön?

-

7. Mitä edellytyksiä tietovarannoille, niiden laadulle tai niiden käytölle tulisi lainsäädännössä asettaa, jotta niitä voidaan käyttää osin tai täysin automaattisessa päätöksenteossa?

-

8. Miten tietoturvallisuuden arviointia ja arviointijärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä tulisi kehittää? Entä erityisesti viranomaisten tietojärjestelmien arvioinnin osalta?

Arviointilaitosten toimintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ensisijainen malli voisi olla, että arvioinnit tekee lähtökohtaisesti aina viranomainen. Viranomainen voisi siten tarpeen vaatiessa käyttää apunaan arviointilaitoksia.

Nykyinen tapa, jossa virastot tilaavat tarkastuksia suoraan arviointilaitoksilta, toimii näkemyksemme mukaan huonosti.

Näkemyksemme mukaan arviointilaitosten resurssit eivät vastaa tällä hetkellä tarpeita. Arviointilaitoksia on vain rajallinen määrä ja siten työjonot ovat liian pitkiä. Lisäksi myös Traficomilla on kestävämpään pitkiä toimitusajat esim. salaustuotteiden arviointien osalta.

Nykytila on arvioinnin tilaajan kannalta toimimaton. Julkinen tilaaja on pakotettu käyttämään kaupallista toimijaa, joka toimii näennäisesti "arviointilaitoksena". Näkemyksemme mukaan riskinä ovat ylimitoitettut tarkastukset. Konsultoiva tietojärjestelmien tarkastus riittäisi varmasti moneen viranomaisen käyttämään järjestelmään. Niissä joissa tehdään hyväksyntä, tulisi Traficomilla olla keskeisessä roolissa tarkastuksen laajuuden määrittelemisessä, vaikka tarkastuksen lopulta toteuttaisikin "hyväksytty arviointilaitos".

9. Kommenttinne muistiossa todetuista sääntelytarpeista yleensä

VAHTI-ohjeistusta ja Katakri -kriteeristöä sovelletaan näkemyksemme mukaan tällä hetkellä tarpeettoman kirjavasti eikä arviointikriteereihin sisäänrakennettua riskiperusteista arviointia huomioida. Paikoin tarpeettoman tiukat vaatimukset aiheuttavat myös tarpeettomia kustannuksia, mistä johtuen hankintamenot kasvavat.

Pidämme tärkeänä selkeän hyväksymiskriteeristön luomista. Mikäli käytetään katakria, tulisi myös sen riskiperusteisuudelle perustuvaa arviointia soveltaa nykyistä laajemmin. Työryhmä on nostanut esiin lakia alemmanasteisen sääntelyn tarpeen arviointikriteeristön luomiseksi. Kannatamme ajatusta.

Myös Traficomilla tulisi selkeyttää ja kasvattaa.

Julkisten hankintojen näkökulmasta kansallisen lainsäätäjän liikkumavara on toki rajattu, mutta nostamme esiin seuraavan julkisia hankintoja koskevan nykysäätelyn ongelmakohdan, johon törmätään usein juuri tietojärjestelmähankinnoissa. Tietojärjestelmien elinkaari organisaatiossa on pitkäkö eikä niitä ole tarkoituksenmukaista kilpailuttaa uudelleen parin vuoden välein, koska uusien järjestelmien käyttöönotto kuormittaa henkilöstöä ja organisaatiota ja aiheuttaa merkittäviä kustannuksia. Tähän liittyen hankintalaki taipuu paikoin hieman huonosti tilanteeseen, jossa järjestelmää kehitetään tai joudutaan kehittämään sopimuskauden aikana vastaamaan paremmin muuttuneisiin tarpeisiin ja/tai uuteen säätelyyn.

10. Muut yleiset kommentit arviomuistiosta

Näkemyksemme mukaan arviointimuistio sisältää paljon tärkeitä havaintoja ja pidämmekin sitä pääpiirteissään onnistuneena.

Nykytila on kuvattu erittäin hyvin ja kattavasti, mutta varsinaiset kehitysehdotukset jäävät melko yleisluonteisiksi poliittista päätöksentekoa silmällä pitäen.

Tomi Flink
Senaatti-kiinteistöt